

ДІЯЛЬНІСНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СКЛАДНИК ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Мацейків Тетяна Іванівна

*Інститут педагогіки НАПН України
Україна*

Сучасна шкільна освіта зорієнтована на формування громадянських компетентностей, нових підходів до навчання, адже успішне виховання громадянина вимагає не лише знань та критичного розуміння себе та світу, а й отримання особистого досвіду участі у громадянському житті, у взаємодії з іншими на засадах поваги та рівності, відповідальності за спільну справу, мирного вирішення конфліктів.

Важливість компетентнісної освіти школярів зумовлена новими соціально-політичними реаліями українського суспільства, пошуком спільних для громадян політичних, економічних і соціокультурних процесів. Відтак одним із основних соціальних замовлень школи є формування й розвиток здатності школярів до життя й діяльності в правовій демократичній державі [1,с.93]

Діяльнісно-процесуальний складник громадянської компетентності - це здатність учня мислити критично і незалежно, використовувати способи діяльності та моделі поведінки, що в межах чинного законодавства відповідають інтересам самореалізації: роботи свідомий вибір, застосовувати демократичні технології прийняття та виконання індивідуальних і колективних рішень, технології розв'язання проблем суспільного життя на рівні окремого громадянина, школи, місцевої громади, держави цілому[2].

Ефективне навчання учнів в форматі компетентнісного підходу потребує створення та впровадження в освітній процес методичного інструментарію, спрямованого на формування їхньої громадянської компетентності, що реалізується в активному залученню учнівської молоді до проблемного навчання, розвитку критичного мислення, самостійності суджень, творчого потенціалу. Це вимагає створення умов для мотивації й участі учнів старших класів в обговоренні актуальних проблем суспільства, глобальних проблем сучасності та інформаційного простору. Інтеграція громадянознавчого змісту в суспільствознавчі предмети передбачає не механічне включення громадянознавчих понять, а опрацювання їх через дію та колективну пізнавальну діяльність учнів.

Розвиток громадянської компетентності у процесі навчання історії України може відбуватися на трьох рівнях: навчання про громадянську відповідальність; навчання для розвитку розуміння та формування ціннісних ставлень до громадянської відповідальності; навчання через здобуття практичного досвіду громадянської відповідальності.

Історія як основний предмет, що сприяє формуванню громадянської компетентності, якнайкраще забезпечує реалізацію завдань міжпредметного підходу до громадянської освіти. На нашу думку, для реалізації завдань громадянської компетентності засобами історії надзвичайно важливо

використовувати сучасні методи: рольові та ділові ігри (моделювання відносин, вивчення ситуацій,аналіз документів- громадянознавчої тематики; проектування (розробка та реалізація учнівськими командами суспільно-корисних справ у місцевій громаді); дискусії з актуальних соціальних проблем; учнівські конференції, збори, круглі столи (обговорення на форумі, ведення блогів, розміщення інформаційних ресурсів на сайтах, обмін досвідом проектної діяльності тощо); організація рефлексії учнів (обговорення, твори-роздуми, бесіди, тощо).

Вважаємо, доречним також участь учнів у соціальних проектах. Як модель практичного застосування набутих учнями громадянознавчих знань і вмінь, соціальні проекти сприятимуть розвитку мотивації й активізації громадянської активності школярів, формуванню досвіду громадянської позиції.

Зміст діяльнісної складової громадянської компетентності наповнюють уміння і навички, що забезпечують здатність діяти в контексті громадянського життя. Науковці вважають,що здатність до толерантності ґрунтується на уміннях визнавати і приймати різноманітність, долати стереотипи, умінні спілкуватися на міжетнічному рівні; здатність відчувати громадянську гідність, яка базується на здатності порівнювати, робити оцінні висновки, визнавати і пояснювати (ідентифікувати) особливості; здатність займати громадянську позицію базується на умінні актуалізувати особисті цінності, застосовувати знання як ресурс, представляти, аргументувати, відстоювати свою позицію тощо. Реалізація громадянознавчих умінь відбувається в органічному взаємозв'язку з уміннями та навичками операційними, функціональними. А саме умінням працювати в групі; працювати з інформацією; аргументувати, доводити, переконувати тощо. В діяльнісній складовій віддзеркалюється природа громадянської компетентності як здатності, яка одночасно проявляється як потенціал, розуміння, дія. Громадянознавчі знання, уміння, навички не є схематично відокремленими елементами громадянської компетентності, а є комплексом, який формується ситуативно, при нагоді практичного застосування. Адже сама громадянська компетентність визначається як потенціал, здатність.

Список використаних джерел:

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи/ [Під заг. Ред.О.Овчарук].К.:К.І.С.,2004.-111с.
2. Пометун О.І.Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки./Вісник програм шкільних обмінів.-2005.-№23.- С.18-20